

บทคัดย่อ

สัญญาจ้างงานชั่วคราว เป็นรูปแบบการจ้างงานที่มีความสลับซับซ้อน/แยบยลทางเทคนิคในกระบวนการชุดรีดแรงงานของนายทุนข้ามชาติและนายทุนชาติที่มีกิจการขนาดใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นการจ้างงานโดยใช้สัญญาการจ้างงานชั่วคราวราย 90 วัน 118 วัน หรือ 120 วัน ล้วนบ่งบอกได้ชัดเจนถึงเจตนาแห่งการเอารัดเอาเปรียบคนงาน โดยการบิดพลิ้วในกระบวนการตีความทางกฎหมาย ซึ่งออกมาโดยมีเจตนารมณ์แห่งความมั่นคงทางสังคมของรัฐ

งานวิจัยนี้ต้องการศึกษาว่า การนำรูปแบบสัญญาจ้างงานชั่วคราวมาใช้ส่งผลกระทบต่อตัวลูกจ้างหญิงอย่างไร โดยเน้นศึกษาเฉพาะแรงงานหญิงในพื้นที่ศึกษาคือ บริษัทกิจการพลาสติกและของเด็กเล่น ซึ่งตั้งอยู่ในย่านพุทธมณฑลสาย 4 อ.กระทุ่มแบน จ.สมุทรสาคร สำหรับข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา อาศัยการค้นคว้าเอกสาร หนังสือพิมพ์ เอกสารการจ้างงาน กฎระเบียบของบริษัท รวมทั้งการทำกลุ่มศึกษา และการสัมภาษณ์ลูกจ้างหญิงและกรรมการสหภาพแรงงาน

ผลการศึกษาพบว่า บริษัทกิจการพลาสติกและของเด็กเล่นที่ใช้เป็นกรณีศึกษามีกิจการในเครือในรั้วเดียวกัน 12 บริษัท มีคนงานประมาณ 1,200 คน เป็นลูกจ้างประจำแบบรายวันประมาณ 600 คน รายเดือน 200 คน อีกราว 400 คน เป็นลูกจ้างชั่วคราวที่ใช้วิธีการจ้างงานระยะสั้น

กลยุทธการแบ่งระบบการจ้างงานได้สร้างความรู้สึกแบ่งแยกและแตกต่างกันในกลุ่มของคนงาน กล่าวคือ ลูกจ้างประจำ ทั้งรายวันและรายเดือน จะได้ค่าจ้างในอัตราค่าจ้างขั้นต่ำตามกฎหมาย โดยไม่มีการปรับค่าแรงประจำปีและไม่มีเงินค่าครองชีพ แต่มีเบี่ยชยัน ได้การคุ้มครองตามสิทธิประกันสังคม และที่อยู่นอกเหนือกฎหมายคือ มีเสื้อฟอร์มแจกให้ฟรีปีละ 2 ตัว ส่วนรถรับส่งมีให้เฉพาะลูกจ้างรายเดือนเท่านั้น ส่วนลูกจ้างหญิงในสัญญาการจ้างงานชั่วคราวจะไม่ได้รับสวัสดิการทั้งหมด แม้พวกเขาจะถูกหักเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคม แต่ก็ไม่ได้รับสิทธิและบัตรการใช้สิทธิประกันสังคม จนกว่าจะเข้ามาทำงานเป็นลูกจ้างชั่วคราวระยะสั้นรอบสอง

น่าสังเกตว่า การจ้างงานชั่วคราวระยะสั้นเป็นรูปแบบที่เพิ่งเกิดขึ้นหลังปี 2540 คือ หลังจากที่คนงานและสหภาพแรงงานนัดหยุดงานและประสบความสำเร็จ

ความยากลำบากที่ลูกจ้างหญิงในระบบสัญญาจ้างงานชั่วคราวต้องประสบมีดังนี้

(1) ไม่มีความมั่นคงในอนาคต ทั้งในรูปแบบการจ้างงาน โอกาส และการได้รับหลักประกันการคุ้มครองในสิทธิแรงงาน ไม่มีการบรรจุหรือได้รับสวัสดิการใดๆจากกฎหมายและทางบริษัท

(2) ขาดอำนาจการต่อรองในเรื่องสิทธิการรวมตัว เนื่องจากสภาพบังคับให้ต้องทำงานหนัก มีชั่วโมงทำงานยาวนาน และถูกจ้างงานระยะสั้น สัญญาจ้างชั่วคราวทำให้คนงาน มีวิถีคิดแบบมือปืนรับจ้างมากกว่าจะปักหลักอยู่หรือฝากชีวิตไว้กับโรงงาน

(3) ขาดการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานอย่างต่อเนื่อง เป็นแรงงานที่ไร้ฝีมือ ไม่มีคุณภาพ เพราะเริ่มจะเป็นงานรู้ในเนื้องานขั้นตอนการผลิตก็ต้องออกจากงานไป พอมาสมัครใหม่ในชิ้นงานใหม่ก็ต้องเริ่มต้นนับหนึ่งใหม่

(4) มีหนี้สินเพิ่มขึ้นจนไม่สามารถปลดปล่อยตนเองทางเศรษฐกิจได้ เพราะช่วงทำงานมีการวางแผนชีวิตและการเงินไว้ แต่พอถูกบอกเลิกสัญญาแบบรวดเร็ว ไม่รู้ตัวล่วงหน้า ซึ่งบางคนยังอยู่ระหว่างการผ่อนเครื่องใช้ ทำให้เงินไม่มี ต้องไปกู้หนี้ยืมสินกับเพื่อนหรือนายทุนเงินกู้ที่เอาดอกเบี้ยร้อยละ 10-20 บาท/วัน

(5) ด้านสุขภาพ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ เนื่องจากลูกจ้างชั่วคราวไม่ได้รับสวัสดิการใดๆจากโรงงาน ฉะนั้นปัญหาการเสี่ยงต่ออุบัติเหตุจากการทำงานจึงเป็นปัญหามาก อีกทั้งการจ้างงานชั่วคราวที่มีการทำสัญญาแน่นอน แต่กลับมีงานที่ไม่แน่นอนนั้น ได้ส่งผลกระทบต่อจิตใจ เนื่องจากคนงานไม่ทราบและไม่ได้เตรียมตัวกับการถูกให้ออกอย่างเร่งด่วน ทำให้คนงานตกอยู่ในภาวะความวิตกกังวล เครียด และหงุดหงิดง่าย โดยเฉพาะช่วงบอกเลิกสัญญาและให้เขียนใบลาออก

(6) การถูกเลือกปฏิบัติในมิติบทบาทหญิงชาย เช่น ค่าจ้าง โอกาสในการเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง หรือโอกาสในการศึกษา รวมทั้งงานส่วนใหญ่ที่ผู้หญิงทำจะถูกผลักออกไปสู่งานในเศรษฐกิจแบบนอกระบบและไม่ถูกคุ้มครองโดยกฎหมายรวมทั้งสวัสดิการทางสังคม